

ITINERARIS DE LECTURA

Miquel DESCLOT

Edició:

Institució de les Lletres Catalanes
Portal de Santa Madrona, 6-8
08001 Barcelona

Coordinació:

Servei d'Ensenyament del Català
Departament d'Educació i Universitats
Via Augusta, 202
08021 Barcelona

Autors:

Montserrat Cerdà i Morera
Francesc Gil i Lluch
Marta Puig i Sabanés
M. Josep Simó i Peralta

Barcelona, desembre de 1998

Revisió i ampliació:

Maria Torras Viñas

Barcelona, febrer de 2006

ÍNDEX

1. Qui és?	5
2. Què escriu i com escriu?	7
3. Itineraris de lectura.	10
<i>Més de set que no dormen a la palla</i>	10
<i>La cançó més bonica del món</i>	12
<i>Cançons de la lluna al barret.</i>	13
<i>A la punta de la llengua</i>	15
<i>Bestiolar de la Clara</i>	17
<i>La flauta màgica</i>	19
<i>Més música, mestre!</i>	23
<i>Nas de barraca</i>	26
4. Què ha escrit?	28
5. Premis literaris	33

MIQUEL DESCLOT

1. QUI ÉS?

Miquel Creus i Muñoz, conegut literàriament amb el pseudònim de Miquel Desclot, va néixer a Barcelona, al barri del Clot, el 20 de març de 1952. Ell mateix es defineix com un home que creu en la poesia i que, amb una trajectòria de més de trenta anys de producció literària, encara manté la il·lusió d'aquell a qui queden molts camins per explorar, tot desitjant que d'aquí a trenta anys més es pugui fer un balanç positiu de la poesia.

La seva infantesa transcorre al barri; estudia a l'escola de monges i, després, a l'Acadèmia Sibiuda, dirigida pel mestre Josep Roch. D'aquells anys recorda amb especial tendresa la riquesa del llenguatge de l'àvia Maria, una valenciana de la vall d'Albaida que no sabia ni llegir ni escriure, però que li va despertar l'interès per la literatura oral.

Dels nou als catorze anys rep una bona preparació científica i tècnica a l'escola Sant Pere Claver, una filial de l'institut Ausiàs March, regida pels jesuïtes. Desclot declara que llavors volia ser químic i a casa seva feia invents, betums, netejaportes... Com pertocava a un noi del seu barri, en acabar l'ensenyament primari cursa el batxillerat laboral, on troba professors com Ernest Udina, que encara recorda ara, i Ignasi Riera, que l'introdueix en els poetes clàssics catalans amb la recitació de poemes de Joan Maragall, Jacint Verdaguer i Josep M. de Sagarra.

Aconsellat pels seus professors, Desclot fa el batxillerat superior als jesuïtes de Casp, on imparteix literatura Joan Baptista Bartran, i esdevé el primer noi d'aquella escola del Clot que fa aquests estudis. Reconeix que trobar-se amb nois d'altres barris, descobrir una altra realitat social, va ser un xoc viu. Fora d'hores, estudia llengua catalana i literatura amb Alfred Badia i Antoni Pasqual, professors que l'inicien en la lectura de l'obra d'Espriu i de *L'Odissea*, en la traducció de Carles Riba, entre altres.

Als setze anys, ja assisteix a concerts de música contemporània i estableix els primers contactes amb la nova cançó. El 1969 comença la llicenciatura de Filologia Catalana a la Universitat de Barcelona. És en aquest context, influenciat per les classes clandestines impartides per Miquel Coll i Alentorn, que decideix emprar el pseudònim que marcarà la seva producció literària:

—El meu nom? En Bernat Desclot es deia Escrivà. Era del mas “Es Clot” del Rosselló... Jo sóc del Clot, vet aquí d'on sortí això de Desclot... [...] Com que el nostre segle ha portat la literatura, la música i la pintura en una mena de cul de sac, jo vaig pensar que fóra bo partir de zero.¹

Als inicis de la seva carrera, en l'última etapa franquista, estudia a la facultat als matins i a les tardes fa classes de català a l'escola Sant Pere Claver del seu barri. Col·labora també en diferents projectes com el de l'Escola d'estiu de Rosa Sensat fent recitals poètics. Animat pels companys i pels professors, decideix, als divuit anys, escriure els primers contes i presentar-ne un recull al premi Amadeu Oller, que, inesperadament, guanya. De seguida, també, els companys de Rosa Sensat l'empenyen a escriure literatura per a nens. El premi guanyat suposa l'inici de la seva dedicació progressiva a la literatura, tot i la consciència de la seva gratuïtat:

¹ BUSQUETS, L. "Miquel Desclot, trobador en ple segle xx". *Suplement Cap de setmana d'El Correo Catalan*. [Barcelona] (23 setembre 1978), núm. 185; p. 17 i 18.

*L'art, a diferència de la ciència, és essencialment inútil, i per a pintar, escriure o compondre música t'ha de moure una espècie de fe.*²

Des del 1975 fins al 1992 és professor del Departament de Filologia Catalana de la Universitat Autònoma de Barcelona, amb un parèntesi de dos anys a la Universitat de Durham, Anglaterra (1980-1982). Concep l'ensenyament com una realitat que no necessita cap consigna de partit per a militar-hi i l'enfoca com una manera de dedicar-se plenament a la literatura.

La transformació constant del barri on va néixer i el fet de treballar al Vallès fan que el 1977 decideixi traslladar-se a viure a Castellar del Vallès, en un ambient propici a la creació poètica, la música i la natura. Actualment, es concentra majoritàriament en l'educació dels seus fills, la Clara i l'Eloi, i en la seva producció literària. De fet, continua treballant per a l'ensenyament des de la seva vessant d'escriptor d'imaginació i, pel que fa a la didàctica, considera que *el mestre que s'entusiasma per la literatura ja no necessita didàctica, la transmet per osmosi*.

Desclot manifesta que, en els seus inicis, es va sentir atret tant per la lírica medieval com per la popular, que el movia una clara intenció d'utilitat pública i de comunicació, i que les seves lectures preferides són els grans poetes del món (Homer, Dant, Petrarca i Shakespeare) i els de casa (Llull, March, Verdaguer, Maragall...). Avui reconeix que les coses han evolucionat arran dels canvis polítics i de l'avanç de les noves tecnologies –les quals han provocat un empobriment del llenguatge– i constata que la poesia té un paper secundari en la societat actual. Conscient d'aquest fet i preocupat perquè els infants tinguin una poesia adequada a la seva edat, en un país mancat d'una tradició sòlida, pren l'opció de dedicar-se a escriure també per a la mainada:

*Desclot és un enamorat de la poesia, creu fermament en el poder de la paraula i està convençut que la lírica no té perquè avorrir els més joves, ans el contrari [...] L'autor creu també que els nens, no tant els adolescents, són molt receptius a la lírica si se'ls ofereix en forma oral.*³

Escriptor il·lusionat en un agosarat projecte literari, parteix de la convicció que cal potenciar la sensibilitat poètica dels infants, que la societat no té en compte, ja que hi ha un buit entre les cançons infantils i la poesia per a adults. Amb la ferma convicció que el poeta és un *escultor de paraules que treballa en camps irracionals*,⁴ assegura que el fet d'escriure poesia per als petits contribueix a crear lectors de poesia. Les nombroses dificultats de publicació amb què es troba l'autor de poesia l'empenyen a escriure el següent:

*D'altra banda, els mitjans de comunicació assenyalen que la poesia no interessa ningú, però no sé si és ben bé veritat perquè quan vas pel món llegint poesia t'adones que a la gent l'interessa. Quan es tracta de comunicar, la gent és sensible a la poesia. Per tant, és evident que els mitjans de comunicació ens estafen amb els seus famosos "índexs d'audiència".*⁵

Tot i que la seva obra és eminentment oral, també està estretament lligada a l'estètica visual. Il·lustradors com Fina Rifà, Pep Montserrat, Carme Solé i Lluïsa Jover, entre d'altres, han acompanyat les seves paraules. Alhora, l'interès que ha tingut des de jove per la música fa que s'engresqui en projectes musicals com el de *Paraula de Poeta*, *Història del soldat*, *Pierrot Lunaire* i d'altres, al teatre Lliure, amb Josep Pons.

² NADAL, M. "Miquel Desclot, sentir poesia". *Serra d'Or* [Barcelona] (1995), núm. 431; p. 33-35.

³ *El Mundo* [Madrid] (17 març 2003)

⁴ CIÉRCOLES, M. "La poesia a l'escola: vehicle d'estudi i divertiment". *Avui* [Barcelona] (17 març 1998)

⁵ NADAL, M. "Miquel Desclot, sentir poesia". *Serra d'Or* [Barcelona] (1995), núm. 431; p. 33-35.

Pel que fa a la llengua literària, Desclot afirma que no es planteja un model de llengua però que *si no ensenyem llengua els escriptors, qui ho farà?* i que li interessa més jugar amb les paraules que no pas alligonar; en definitiva, es decanta per un ús imaginatiu de la llengua sense fer-ne una mera retòrica.

Ha rebut diversos premis literaris, tant de poesia com de prosa. Podem citar, entre els de poesia, l'Amadeu Oller (1971) per *Ira és trista passió*, el Pere Quart d'humor i sàtira (1987) per *Auques i espantalls*, i el Premi Crítica Serra d'Or de poesia infantil (1993) per *Bestiolari de la Clara*. Entre els concedits a la seva producció en prosa hi ha el Lola Anglada (1985) per *Set que no dormen a la palla*, el Premi Crítica Serra d'Or de memòries (1993) pel *Llibre de Durham*, el Ciutat d'Olot (1997) per *De llavis del Gran Bruixot* i el Premi Nacional de Literatura Infantil i Juvenil, del Ministeri de Cultura (2002) per *Més música, mestre!*

La seva tasca com a traductor també ha estat reconeguda amb el Premi Josep M. de Sagarra de traducció teatral (1985) per la versió de *Les mamelles de Tirèsies*, de Guillaume Apollinaire; el Premi de la Generalitat a la millor traducció (1988) en vers per la versió de *Llibres profètics de Lambeth, I*, de William Blake, i el Premi Nacional de Traducció de literatura infantil (1988) per la versió de *Versos perversos*, de Roald Dahl.

2. QUÈ ESCRIU I COM ESCRIU?

Miquel Desclot va iniciar la seva producció literària molt aviat, als divuit anys, i ho va fer com a poeta líric amb el llibre *Ira és trista passió*, guanyador del premi Amadeu Oller 1971. El contacte amb el món de l'ensenyament dels anys setanta li va fer veure les greus mancances existents en la literatura adreçada al jovent; aquesta necessitat de textos adequats per als nens i per a les nenes, juntament amb l'estímul constant de la Fina Rifà i el Josep M. Cormand, el van empènyer a escriure també per a aquest públic.

El mateix any de la publicació del seu primer llibre de poesia, *Ira és trista passió*, va publicar el seu primer llibre en prosa per a infants, *El blanc i el negre*, qualificat per Teresa Duran com *un dels millors candidats a esdevenir un clàssic del llibre infantil català*.⁶ En aquest llibre podem trobar, segons la mateixa autora, "tot" el Desclot: el jaganer, el narrador, l'arrel popular i el brot poètic. L'any següent, el 1972, publica *El gran joc dels colors*.

Tot i aquests inicis, continua fent poesies que ell mateix qualifica de *més o menys foixejants o brossejants, com esqueia a l'època*.⁷ El mateix autor remarca la ingenuïtat d'aquelles experiències inicials:

*Goso confessar, d'entrada, que vaig començar la meua carrera literària d'una manera una bona mica inconscient, amb aquella alegria impetuosa amb què ens xarbotava l'adolescència i amb aquella beneïda ingenuïtat que de seguida ens fa creure que en un no res serem tan bons com un Foix, un Riba o un Espriu.*⁸

Desclot no torna a escriure per a infants fins després de la seva estada a Anglaterra (segons el mateix autor reconeix, és a partir del 1985 que escriu conscientment poesia per a infants). L'estada en aquest país i el contacte amb altres autors europeus li aporten una visió diferent de la literatura infantil. Desclot reconeix la seva admiració per la literatura anglesa d'aquest gènere (Lewis Carroll, Edward Lear, Kenneth Grahame, Alan

⁶ BUSQUETS, L. "Miquel Desclot, trobador en ple segle xx". *Suplement Cap de setmana d'El Correo Catalan*. [Barcelona] (23 setembre 1978), núm. 185; p. 17 i 18.

⁷ DESCLOT, M. "Poeta per a infants? Una experiència personal". *Articles de Didàctica de la Llengua i de la Literatura* [Barcelona] (1996), núm. 10; p. 90.

⁸ DESCLOT, M. "Poeta per a infants? Una experiència personal". *Articles de Didàctica de la Llengua i de la Literatura* [Barcelona] (1996), núm. 10; p. 89.

Alexander Milne, Roald Dahl) i, en particular, pels grans poetes que han dedicat llibres de versos als nens (Walter de la Mare, Thomas Stearns Eliot, Ted Hugues). S'adona que, per a aquests autors, escriure per als més petits era contribuir a crear els lectors de poesia que necessitava la resta de la seva obra. La comparació amb la situació de la literatura catalana era inevitable:

[...] *entre el Plou i fa sol que els nens canten al parvulari i el Sol, i de dol que els fan llegir més tard als cursos preuniversitaris hi ha un buit abismal de mal travessar que s'hauria d'omplir amb alguna cosa més que antologies d'estrofes escollides de poetes que ja fa anys que empaiten nimfes i faunes pels boscos del Parnàs.*⁹

La seva concepció de la poesia per a nois i noies es basa, doncs, en les tradicions escrites d'altres literatures més avançades en el camp de la poesia per a infants i en la tradició oral autòctona; admira especialment els grans escriptors i poetes anglesos que han dedicat llibres de versos als nens. Per a Desclot és fonamental que aquesta poesia connecti amb les arrels tradicionals (rondalles, cançoners...) i que s'hi barregin elements de la lírica i el joc tradicionals.

A més a més de les inquietuds que el movien, la seva obra va rebre nous estímuls: els encàrrecs que no paraven d'arribar. A final dels anys vuitanta inicia la seva aventura musical relacionada amb la poesia. El mateix autor reconeix que la seva obra és "més d'oïda que d'ull", de manera que la música hi té un lloc ben destacat. Així, a les seves poesies trobem un continu joc verbal on intervé la música –ritme i timbre, sobretot–, la imaginació, la fantasia i també la nota lírica.

Concep la poesia com una forma musical d'organitzar les paraules, alhora que utilitza la música com una eina per afecionar els nens a escoltar literatura:

*Perquè la poesia no és solament un llenguatge racional, fins i tot no és solament un llenguatge sensitiu: la música de les paraules, com la que es fa amb els instruments, té una capacitat expressiva o comunicativa per a ella mateixa, i això se sobreposa a la capacitat expressiva de les paraules mateixes. Aquesta sobreposició és el que fa que sigui poesia i no prosa. Aquesta part no racional, música de les paraules, és la que no controlem amb la raó; ens fascina i no sabem per què. A més, la poesia no és per entendre-la, la poesia s'ha de sentir. És un llenguatge oral. I quan funciona de debò és quan conserva aquest aspecte; per això els nens tenen aquesta facilitat per a la poesia, perquè és un llenguatge que els entra per l'orella.*¹⁰

Entre el 1971 i el 1992, Desclot publica disset obres per a infants; destaca el fet d'incloure-hi cançons i cantates, cosa poc habitual en la producció adreçada als més petits. Primer va escriure la *Cantata del mussol en sol*, amb música de Josep M. Pladevall, i després la cantata *Concert desconcertant*, amb música d'Antoni Ros Marbà. Els textos de la segona cantata van esdevenir el llibre *Música, mestre!*, editat l'any 1987; la primera, es va convertir en llibre l'any següent.

D'aquesta producció adreçada als més menuts cal destacar l'èxit aconseguit amb l'espectacle musical *La cançó més bonica del món*, conte escrit l'any 1983, que recull cançons tradicionals i que es representa a les escoles (el llibre, el disc compacte i la casset van sortir al mercat l'any 1997). I l'any 2002, per encàrrec del Secretariat de Corals Infantils de Catalunya, escriu la cantata *Transatlàntida*, amb música de Baltasar Bibiloni.

⁹ DESCLOT, M. "Poeta per a infants? Una experiència personal". *Articles de Didàctica de la Llengua i de la Literatura* [Barcelona] (1996), núm. 10; p. 91.

¹⁰ NADAL, M. "Miquel Desclot, sentir poesia". *Serra d'Or* [Barcelona] (1995), núm. 431; p. 33-35.

L'any 1990 va rebre l'encàrrec d'escriure un bestiari per a criatures i la seva filla de dos anys en va ser la destinatària idònia. El *Bestiari de la Clara* es va publicar l'any 1992 i l'any següent va rebre el premi Crítica de Serra d'Or, fet que es podia entendre com a símptoma del canvi de consideració cap a un gènere injustament oblidat. Teresa Duran remarca la singularitat d'aquesta obra, ja que és el primer llibre de poesia fet expressament per a infants i no un recull de poemes de procedència diversa.

El següent llibre de poemes, *Oi, Eloi?*, sorgeix d'un "encàrrec" familiar. L'autor vol fer un llibre de poesia per al nou fill que espera *per tal d'evitar gelosies i futures reclamacions*.¹¹ En Miquel Desclot ha qualificat aquest llibre i d'anterior de regals que ofereix als seus fills.

En l'univers creat per Desclot destaquen tant els animals com els personatges, llegendaris o imaginaris, i els paisatges. El seu entorn immediat (el barri del Clot i Castellar del Vallès) també influeix en la creació dels escenaris dels seus relats i poemes. És el cas dels personatges humans de *Nas de barraca*: tant en "Pepet dels llençols" com en "Bieló de les Escaletes" són personatges reals del passatge Oliva del Clot de la seva infantesa, i en l'anècdota dels llençols foradats pels perdigons d'en Pepet, els llençols eren els de casa seva, que estaven estesos a l'hort on s'ambienta l'obra. Tanmateix, el seu estil imaginatiu permet trencar els esquemes habituals. Així, per exemple, si a la rondalla *Flordecòl* hi trobem una esperada bruixa malèvola –la bruixa Borrella– instal·lada al seu tenebrós castell, a la cantata «El virolet de Gràcia», que forma part del llibre *Oi, Eloi?*, hi podem trobar el follet del metro, el de les escombraries o el dels terrats.

Tot i que els llibres de poesia de Miquel Desclot han estat els més populars de la seva producció literària, l'alternança de la poesia amb la música, el conte i la rondalla s'ha mantingut fins a l'actualitat. L'any 1997 publica una adaptació per a infants del llibret de *La flauta màgica* de Mozart. Novament, els seus fills, la Clara i l'Eloi, són els inspiradors i els destinataris d'aquesta rondalla, sorgida de la necessitat d'apropar-los l'argument d'una òpera que ja per ella mateixa embadaleix els més menuts. Com ja és habitual en la producció de l'autor, aquesta adaptació ofereix als docents i al públic en general un text preciós per a acostar encara més Mozart al jovent actual. L'any 1998, també dins el gènere operístic, publica una adaptació d'*El barber de Sevilla* de G. Rossini.

Una altra característica de la seva poesia és la voluntat d'homenatjar algú o algun fet, amb una doble intenció. D'una banda, l'homenatge com a pur plaer personal, com en el cas de la *Cançó del rei que ha perdut els colors*, en la qual es fa referència a uns versos de Verdguer; de l'altra, amb la finalitat que ell ha anomenat estratègica:

[...] quan adapto un poema de T.S. Eliot, de Gianni Rodari o de Walter de la Mare, ho faig amb un reconeixement sincer, però sobretot com una mena de demostració del que fan els poetes del món per als infants dels seus països, és a dir, com un missatge de naufrag llançat dins una fràgil ampolla amb l'esperança que sigui recollit per d'altres poetes de casa.¹²

Una bona part de la seva obra literària també ha estat dedicada a la traducció i adaptació, tant de poesia (Francesco Petrarca, Vincenzo Cardarelli, Umberto Saba, Walt Whitman...) com de prosa (Daniel Defoe, Herman Melville) i teatre (Guillaume Apollinaire, Carlo Goldoni, Charles Ferdinand Ramuz...). En aquest vessant de la seva producció, Miquel Desclot es qualifica de recreador de la poesia dels altres. N'és un bon exemple la traducció de la divertida obra de Roald Dahl *Versos perversos*, en la qual es produeixen

¹¹ DESCLOT, M. "Poeta per a infants? Una experiència personal". *Articles de Didàctica de la Llengua i de la Literatura* [Barcelona] (1996), núm. 10; p. 92.

¹² DESCLOT, M. "Poeta per a infants? Una experiència personal". *Articles de Didàctica de la Llengua i de la Literatura* [Barcelona] (1996), núm. 10; p. 94.

diverses modificacions dels contes tradicionals: la caputxeta es defensa del llop amb una pistola, els nans de *La Blancaneus* fan apostes a les curses de cavalls...

Darrerament, el seu interès per a recuperar en llengua catalana poemes de la tradició occidental l'ha dut a recrear diversos poemes de Petrarca en l'obra *De tots els vents. Selecció de versions poètiques*, publicada el 2004, on podem trobar poemes traduïts per primera vegada al català, com el sonet al qual pertanyen els versos següents:

CXXXIV
*Pau no conec, i no puc moure guerra;
temo i espero;
cremo i sóc de glaç;
volo per dalt del cel, i jec a terra;
res no estrenyo, i el món retinc al braç.*

Llegint la seva obra, el lector s'adona que en Miquel Desclot no és un escriptor que s'hagi tancat en un sol gènere, sinó que ha conreat la narrativa popular, la poesia per a infants, la poesia lírica i la poesia satírica, a fi de vehicular el seu sentiment per diferents camins.

També ha editat diversos volums de prosa i un bon nombre d'articles i textos sobre llengua, literatura i pintura. El mateix autor resumeix així la seva trajectòria professional:

Aquesta és, doncs, la resumida trajectòria d'un poeta que, després de vint-i-cinc anys de giragonses, ha après a ser també un poeta per a infants. Un poeta, en definitiva, que pot compaginar sense escarafalls la poesia que escriu per als seus amics amb la poesia que escriu per als seus fills i amb la poesia que s'apropia de William Blake, de Francesco Petrarca o de Kobayashi Issa. És la història d'un camí tortuós de marrades inútils que en un altre context hauria pogut ser sens dubte molt més dreturer i fecund. Potser ara que la poesia té un "índex d'audiència" més baix que mai, els nous poetes trobaran més temptador adreçar-se també als problemàtics lectors del futur.¹³

Al llarg d'aquests anys d'intensa producció literària, Miquel Desclot ha estat, com ell modestament es qualifica, un escriptor per encàrrec. Però caldria matisar que aquest encàrrec surt de la necessitat d'un país, d'una cultura mancada de poesia per al jovent. El futur de la seva obra segurament tampoc no es deslligarà de l'evolució que segueixin els seus joves lectors i, en definitiva, de l'impuls que socialment es doni a la poesia en tots els seus vessants.

3. ITINERARIS DE LECTURA

➤ **Més de set que no dormen a la palla**

Edat de lectura

Les deu històries recollides en aquest volum –les sis primeres de les quals havien estat ja editades amb el títol *Set que no dormen a la palla*– constitueixen, pel seu llenguatge planer i la seva força imaginativa, una lectura idònia per als nens i per a les nenes a partir de vuit anys. El fil argumental, a més, és prou atractiu per mantenir l'interès de lectors d'edats més avançades.

Argument

¹³ DESCLOT, M. "Poeta per a infants? Una experiència personal". *Articles de Didàctica de la Llengua i de la Literatura* [Barcelona] (1996), núm. 10; p. 92.

En Pere Berenguera descobreix els avantatges de disposar d'un rellotge que adapta la durada del temps a les seves necessitats. La Bet, la cartera de Santa Coloma, veu perillar la seva feina quan els seus veïns decideixen enviar els missatges amb colom per tal de fer honor al nom de la població. El fuster de Fontclara vol fabricar mobles de maons perquè els corcs no es mengin els objectes que fabrica. La cantatriu Cleopatra Jastabé produeix un gall de veritat cada vegada que desafina... Aquestes divertides situacions, fins a arribar a un total de deu, suposen totes elles un repte per a cada un dels protagonistes, que haurà de trobar la manera de resoldre-les favorablement.

Tema

A través d'aquests insòlits relats, en Miquel Desclot ens ofereix un homenatge a l'enginy i a la imaginació, a la capacitat de superar amb actituds positives les dificultats que els personatges troben en un moment de la seva vida.

El divertiment dels jocs de paraules, la seva sonoritat i els malentesos que poden generar són un element clau per a la lectura d'aquests textos.

Estructura

A la primera plana de cada relat, hi trobem el títol, una dedicatòria i un poema que fa referència a l'ofici del protagonista. Al llarg del llibre, l'autor dedica els seus escrits als nebots (l'Oriol, el Martí i la Bet) i als amics (la Mireia, la Judit, els Canyameres, els Sanaüja de Terrassa...). Aquests petits homenatges (o més aviat, *regals*, com en diu el mateix autor) encapçalen el relat, conjuntament amb un poema que dona una pista sobre el tema i l'ofici que s'hi tractarà.

Per exemple, en el relat «Un bon parell de dos», dedicat a *la Mireia i la Judit, i també als grans, de can Serra, d'Ullastret*, el poema inicial suggereix l'aventura viscuda pel fuster i pel paleta de Fontclara:

*El fuster i el paleta de Fontclara
es canvien d'ofici com de cara:
l'un fa una llibreria amb marbre gris
i l'altre un pis de fusta corcadís,
els culgirats fuster i paleta de Fontclara. (p. 25)*

Personatges

Els protagonistes dels relats tenen en comú que tots són espavilats i que desenvolupen el seu ofici d'una manera imaginativa i divertida. Davant d'un conflicte, saben trobar una solució adient per a continuar satisfactòriament la seva feina.

Per exemple, el jardiner Florenci Abril es preocupa per tal d'acomplir la dita segons la qual en aquesta vida cal almenys tenir un fill, plantar un arbre i escriure un llibre. Ell no es veu capaç d'escriure un llibre, però aplica els seus coneixements de jardineria a aconseguir un arbre que faci poemes a l'estil de Verdaguer, Carner, Maragall...:

*El jardiner Florenci Abril
diu que té ganes de morir tranquil.
Per això ha plantat en un cubell
un poemer de classe moscatell,
el floral jardiner Florenci Abril. (p. 49)*

Suggeriments didàctics

1. L'organització d'una biblioteca d'aula a partir de diversos relats de Miquel Desclot pot ser una activitat inicial que afavorirà el coneixement de l'autor. Cada grup d'alumnes llegirà el llibre que millor s'adapti als seus interessos i nivell de comprensió. Després de la lectura, es pot preparar un programa imaginari de TV de divulgació cultural, en el qual es presentin de manera dinàmica i creativa llibres de lectura de l'autor llegit.
2. L'estructura del llibre en facilita una lectura pautaada per part del professor. Els suggeridors títols dels relats, les dedicatòries i el poema inicial ajudaran a formular hipòtesis lectores sobre el tema. Després de plantejar el conflicte, es pot aturar la lectura i demanar als nens i a les nenes quina creuen que en serà la solució. Quan reprenguin la lectura i sàpiguen quina ha estat l'opció del protagonista, es pot obrir un debat a l'aula per tal de valorar els aspectes positius i negatius del final proposat per l'autor.
3. Els temes tractats sorprenen perquè s'hi barregen elements reals amb altres de fantàstics. Després de la lectura del llibre, el fet de destriar quins elements són reals (els oficis, la vida del personatge...) i quins són imaginaris (fets insòlits, ensurts...) ajudaran els lectors a adonar-se de l'estructura narrativa emprada per l'autor.
4. D'acord amb l'estil utilitzat per Desclot, els nens i les nenes poden fer els seus propis relats seguint propostes imaginatives com la utilització del binomi fantàstic (creació de relats a partir de dos elements inicialment insòlits com Miquel Desclot fa amb: *cartera - colom, cantatriu - gall...*), intentant respondre a la pregunta "què passaria si..." (per exemple, un nen demana al seu rellotge que l'hora de jugar duri més), o bé utilitzant jocs de paraules com fa l'autor amb *colom - Coloma - colombins*.

Una enquadernació ben atractiva farà que les narracions dels nens i de les nenes siguin un bon regal per a l'autor quan visiti el centre.

5. Alguns dels personatges han estat dibuixats per la il·lustradora Carme Solé; tanmateix, quan es llegeix un relat, cada lector imagina els personatges de manera diferent.

Es pot demanar als nens i nenes que dibuixin la seva versió d'algun personatge i organitzar una exposició amb els dibuixos que cada nen hagi fet dels protagonistes del llibre. L'exposició configurarà un marc ben divertit per a rebre l'autor. Els més agosarats poden, fins i tot, disfressar-se imitant els trets més característics de la cantatriu, el paleta, el fuster, la cartera... i donar-li així la benvinguda al centre.

➤ **La cançó més bonica del món**

Edat de lectura

La cançó més bonica del món sorprendrà els joves lectors de vuit a dotze anys per la tendresa de les seves escenes i pels seus personatges entranyables. Però, a més a més de ser una lectura idònia per al més menuts, l'obra també té components musicals i plàstics que permeten de representar-la amb facilitat.

Argument

El conte narra la història d'un rossinyol que viu en un saüquer situat en un jardí de Castellar. El desig de conèixer noves cançons l'empeny a emprendre un llarg camí l'objectiu del qual és trobar la cançó més bonica del món.

Tema

La insatisfacció personal pot ser un estímul positiu, com en el cas del rossinyol del conte, per a superar-se un mateix. Cada nova cançó que aprèn suposa per al rossinyol un augment del seu saber i, alhora, un enriquiment personal.

La recerca de l'impossible, d'allò que no cal buscar a l'exterior perquè forma part de la nostra pròpia riquesa interior, queda resumida en el parlament final del vent:

—Rossinyol, bon rossinyol: la cançó més bonica del món no existeix. La cançó més bonica del món és la cançó de les cançons. La cançó més bonica del món és cadascuna de les que has escoltat durant aquest teu viatge. No la busquis més. La cançó més bonica del món la tens a la teva memòria, amagada entre totes les que saps. Ara torna-te'n al teu saüquer de Castellar i vés-les cantant totes. Ets un dels millors cantaires de la terra i saps gairebé totes les cançons. Sigues feliç i fes feliç els que t'escoltin. (p. 26)

Estructura

El conte segueix una estructura lineal que s'inicia amb la sortida del rossinyol de Castellar per recórrer diverses terres catalanes. Al llarg del seu viatge troba deu personatges, cada un dels quals li canta una cançó tradicional relacionada amb la seva activitat diària. Tots els encontres mantenen una estructura interna idèntica: la salutació, la demanda per part del rossinyol, les recomanacions del personatge i, finalment, l'ofertament de la cançó.

La cloenda trenca aquest esquema. El vent no li canta una cançó, sinó que provoca el retorn del protagonista al punt de partida, el saüquer de Castellar. El conte acaba amb la cançó del rossinyol.

Personatges

Els personatges del conte són el rossinyol, que n'és el protagonista, i els altres deu que aquest troba. La griva, el tord i el gall li canten la seva cançó, i el mateix fan una pastoreta, en Pere Gallerí, en Joan de Vic, l'hereu Riera, el caçador Genís, un lladre, una noia jove, un soldat i un mariner. Finalment, el vent poderós serà qui tancarà la recerca.

Suggeriments didàctics

1. L'audició del conte i de les cançons del llibre, interpretats pel mateix autor, poden ser un model de lectura expressiva per a l'alumnat.
2. La lectura del conte suposa un recorregut molt suggeridor per les diverses cançons populars cantades pels personatges que troba el rossinyol. Després de llegir-lo, els mateixos alumnes poden ampliar el recull de cançons amb les seves aportacions. Quan l'autor arribi al centre, de ben segur que li agradarà que els nens i les nenes li ofereixin una audició de les cançons populars que els hagin agradat més.
3. L'organització d'un debat a l'aula sobre l'actitud vital del rossinyol protagonista farà possible confrontar les opinions pròpies amb les dels altres lectors i lectores.
4. L'escenificació del conte, amb el corresponent acompanyament musical, pot ser un bon regal que l'alumnat de cicle mitjà i superior faci als alumnes més petits del centre. L'enregistrament de l'actuació es pot fer arribar a l'autor.

➤ Cançons de la lluna al barret

Edat de lectura

El recull de poemes aplegats amb el títol de *Cançons de la lluna al barret* és un estímul fresc i suggeridor per a llegir poesia a partir dels catorze anys.

Tema

El denominador comú d'aquestes composicions líriques és l'expressió, sempre positiva, de les vivències personals del poeta, en les quals manifesta l'interès constant per la realitat que l'envolta i la seva actitud crítica i intel·ligent pel que fa al seu entorn. Tanmateix, amb una utilització deliberada i persistent de l'humor, l'autor aconsegueix provocar la reflexió del lector cap a la seva obra i implicar-l'hi emocionalment.

Per exemple, una bona part dels poemes és dedicada a la infantesa (les cançons de bressol, les cançons de falda, els primers jocs...) i al despertar de la innocència (el primer amor, el requeriment amorós, el desig de llibertat...). En altres composicions es mostra l'atracció que l'autor sent pels elements naturals o còsmics i, en un bon nombre, es descriu la màgia de la primavera, l'arribada de l'estiu o el misteri que envolta la nit de Sant Joan.

També la admiració del poeta davant la natura i el goig de contemplar-ne la creació es fan palesos en les nombroses personificacions dels elements naturals (especialment de la lluna i el sol) i, fins i tot, en la fusió del poeta mateix amb els components de l'entorn.

En aquells poemes més propers a la mitologia popular, no falten els éssers fantàstics com els dracs, les bruixes o els esperits. També destaquen els homenatges explícits a personatges diversos que han estat importants per al poeta: J.V. Foix a la «Cançó dels vuitanta-cinc foixos» amb motiu dels seus 85 anys, Paul Klee a la «Cançó del pinzell violinista», Vicent Andrés Estellés a «Cançó de fomer»...

A partir d'aquesta diversitat temàtica de l'obra, a *Cançons de la lluna al barret* el lector trobarà un conjunt molt heterogeni de poemes que responen a interessos i a formes diferents. Tots ells, però, són fidels a la voluntat de comunicació de Desclot, que ha sabut crear una poesia lligada íntimament a la realitat i que, alhora, es projecta cap a la il·lusió i el somni.

Suggeriments didàctics

1. Abans de la lectura dels poemes de Miquel Desclot, fóra convenient estimular l'expressió oral de l'alumnat a l'aula per tal que els nois i les noies comentin quins són els seus poemes preferits i en diguin el nom de l'autor. És convenient que portin els poemes i els llegeixin als seus companys i companyes.
2. Durant la lectura, cada lector dirà quins són els poemes que li han agradat més. Cada grup de quatre lectors n'escollirà un i en farà una lectura més aprofundida per tal d'esbrinar-ne el tema, la mètrica, les figures literàries i la intencionalitat del poeta. Un representant de cada grup llegirà el poema triat en veu alta a la resta de companys.
3. Després de llegir tots els poemes, es rellegiran aquells que han estat seleccionats pels grups de treball a fi d'aprofundir en el tema i la intencionalitat de l'autor. La consulta de les endreces que hi ha al final del llibre permetrà de saber a qui és dedicat cada un. Miquel Desclot dedica poemes tant a personatges populars (Charles Chaplin, Joan Brossa, Celdoni Fonoll, Jaume Cabré...) com a amics i familiars (la Maria Mercè, la Maria Carme, l'Anton Carrera, l'Oriol...). Aquesta informació pot ajudar a entendre millor les composicions.
4. A partir de les lectures fetes, es pot fer una posada en comú d'idees i opinions sobre els temes més tractats per Miquel Desclot. La selecció d'un tema pot permetre una

tercera lectura del llibre amb l'objectiu de buscar-hi poemes que s'hi ajustin. Una vegada hagin estat seleccionats, es podrà aprofundir en el tema i considerar tots els sentiments i matisos expressats per l'autor.

5. Després d'haver llegit els poemes i d'haver treballat algun dels aspectes suggerits en els apartats anteriors, els nois i les noies poden recrear l'estil de Desclot i fer les seves pròpies creacions poètiques.
6. L'audició dels poemes de Miquel Desclot i dels que ha escrit l'alumnat serà un bon oferiment per a l'autor quan visiti el centre. Segurament a ell també li agradarà llegir a l'alumnat els seus poemes preferits.

➤ ***A la punta de la llengua***

Edat de lectura

Un joc verbal imaginatiu, que arriba a l'extrem de fer l'anàlisi d'una frase estereotipada i a la creació de llenguatge a partir de realitats imaginàries, fa que *A la punta de la llengua* sigui una obra recomanable a partir de dotze anys. La seva lectura interessa aquells lectors que són capaços de gaudir de la riquesa lingüística present a l'obra.

Argument

L'argument de cadascun dels tretze contes que formen part d'aquest llibre es construeix sobre una realitat lingüística que pot ser una frase feta, una locució o una paraula (*ser tot cap, perdre el cap, fer un cop de cap, cap...*), sobre la qual l'autor imagina una situació i uns personatges que converteixen l'extraordinari en real (*els habitants de Caparra, en Cap Verd, en Cap de Pardals, en Cap de Trons...*).

En conjunt, els contes són fidels a l'estructura del conte tradicional (com per exemple, «Bacallà amb cireres a la farigoleta» o «Una mica de música en groc») i deixen la porta oberta a noves vies imaginatives.

El lector se sorprendrà de conèixer les vicissituds d'un director d'orquestra en ple concert al Palau de la Música, les aventures i desventures d'en Pare Fogonàs, les estratègies emprades per en Mateu Cercafresses o per què en Robert de les Cabres decideix viure sol.

Tema

Cada conte ofereix al lector un tema immers en la realitat de la vida quotidiana que es desborda cap a una situació amb innumerables possibilitats imaginatives. A «Consciència de gos» se'ns presenta la realitat dels humans vista des de l'òptica canina. Aquest enfocament possibilita que, a través de l'argument, el lector pugui veure la necessitat d'establir vies democràtiques per vehicular els problemes socials. A "El gran somiador" l'autor evidencia com cal tirar endavant els projectes personals; hi queda demostrada la frase *qui té gana somia pa*. A «¿I si el lluç no es mossega la cua?» el lector descobreix que ser poeta pot ser un camí a seguir, malgrat tots els entrebancs.

Altres temes coexisteixen amb el principal, com la música, la tradició literària oral, personalitats del món de la ciència i de la literatura (Miquel Martí i Pol, Pep Albanell, Pere Calders, Jaume Cabré, Freud...) i paisatges propers als lectors (la Mola, Castellar del Vallès, la Seu d'Urgell, el Clot...).

Personatges

Una manera lúdica i satírica d'entendre el conte com a gènere literari fa que els personatges que el protagonitzen sorgeixin d'un joc lingüístic portat fins a extrems inimaginables. Així, tenim en Pompeu Fabra i Coats –fill de Filomena («fil de mena») Coats–, a «Quan l'ànima s'aguanta per un fil»; en Pau Bonhome –a qui deien Mateu Cercafresses o el Cuca Fera–, a «Un ull de vellut de virtut»; o en Cap Verd –que es va enamorar perdudament del Cap de Pardals–, a «Drama d'amor a la terra de Caparra».

Alguns d'ells parteixen d'un tret que els caracteritza i evolucionen vertiginosament durant el relat. Un exemple clar n'és en Pare Fogonàs, a «El Pare Fogonàs en temps de crisi», que s'enfurismava de mala manera per qualsevol cosa i que, traient foc per la seva boca cavernosa, va poder fer funcionar una central tèrmica que generava energia per a tot el poble.

Suggeriments didàctics

1. Aquest recull de contes, qualificats d'oberts per en Jaume Cabré a l'epíleg, incita el lector a explorar altres camins per a crear-ne de nous. A partir d'un mot compost, una frase feta o una locució, i després de treballar les possibilitats lingüístiques de l'expressió o paraula triada, els nois i les noies poden crear els seus relats amb l'única consigna de jugar amb el llenguatge inventant-ne un de nou, si cal.

Us proposem que primer feu un assaig general tot el grup classe. Per començar, heu de fer una llista de deu expressions, mots compostos i locucions que conegueu. A continuació, seleccioneu un element de la llista pensant en la seva riquesa lingüística. Després, anoteu qualsevol mot, expressió o sentit literal o imaginari que estigui relacionat amb l'element triat. Ara ja podeu plantejar l'argument i escriure la història tots junts.

2. En Miquel Desclot posa el lector en contacte amb personatges com Miquel Martí i Pol, Pere Calders o Jaume Cabré, entre altres. La recerca de la identitat d'aquests escriptors i la seva possible relació amb l'autor faran que el lector entengui millor l'obra.
3. L'estructura amb un final obert d'alguns d'aquests contes permet proposar al lector que n'escrigui un altre acabament o que continuï el relat a l'estil de l'autor. Els contes més adients per aquest tipus de producció escrita són «Drama d'amor a la terra de Caparra», «El Pare Fogonàs en temps de crisi», «Un ull de vellut de virtut», «Quan l'ànima s'aguanta per un fil», «Consciència de gos», «¿I si el lluç no es mossega la cua?» i «Al final, la muntanya va a Mahoma».
4. *A la punta de la llengua* és un recull de tretze contes breus que permeten una fàcil adaptació teatral. Es proposa que, per grups de quatre nois i noies, se'n seleccioni un i se'n prepari l'escenificació per representar-lo davant d'alumnes d'altres cursos. Cal tenir en compte la veu del narrador, els personatges, el vestuari i l'escenografia.
5. Miquel Desclot fa un plantejament lúdic de l'obra, perquè que el lector s'ho passi bé amb la seva lectura. És convenient fer-li arribar l'opinió dels nois i de les noies (i també a altres lectors) a través de cartes o del correu electrònic. També, es pot fer una entrevista a l'autor durant la seva visita a l'escola, o bé publicar articles d'opinió a la revista del centre.
6. Construir un esperit crític fonamentat en arguments sòlids és una de les tasques més complexes de l'aprenentatge lector. Després de la lectura de cada conte es pot ajudar a estructurar l'opinió de l'alumnat amb algunes preguntes del tipus:

- T'ha agradat, el conte? Per què?

- Què hi afegiries o hi trauries? Per què?
- Quin personatge t'ha sorprès, t'ha agradat, t'ha desagradat...? Per què?
- Creus que el títol del conte és el més adient?
- Quin altre títol li podries posar?

També es pot opinar sobre tot el llibre:

- Quin conte t'ha agradat més i quin menys? Per què?
- El llenguatge t'ha resultat especialment difícil?
- Creus que és un llibre per a lectors de la teva edat?
- A qui recomanaries la lectura d'aquest llibre?
- ...

➤ **Bestiolarí de la Clara**

Edat de lectura

Bestiolarí de la Clara és un llibre de poemes on apareixen animals procedents de l'entorn quotidià dels nens i les nenes. Un tractament lúdic i imaginatiu dels diferents temes fa que aquest recull de poemes, escrits en poques paraules, sigui una lectura adient per als lectors primerencs.

Argument i tema

L'estil que configura l'obra es basa en l'enginy, la imaginació, la manera diferent de concebre la realitat de les bestioles que coneixen els més menuts. La creació de nous arguments o personatges a partir dels contes o les cançons populars ja coneguts dels lectors és una constant en tot el llibre. Així, doncs, els nens i les nenes es sorprendran quan llegeixin l'inici del poema «Rata d'escala» –*Això era una rateta / que embrutava l'escaleta*–, ja que ràpidament els recordarà el conte *La rateta presumida*, o el poema «Rossinyol viatger», que s'inicia amb els versos *Rossinyol que vas a Andorra / pels camins de l'aire fred*, que tenen com a clar referent la cançó popular *Rossinyol que vas a França*.

Qualsevol aspecte relacionat amb la vida dels animals o amb les seves característiques es converteix en un motiu vàlid per a crear una composició. A partir de les qualitats físiques de les bèsties o de la seva manera de viure, Miquel Desclot desenvolupa una idea, generalment senzilla, que donarà sentit al poema. L'escriptor i el lector juguen amb les idees i amb el llenguatge amb una clara intenció de passar-s'ho bé. Alguns exemples són la poesia «Cranc de mar», estrofa escrita sobre el moviment de l'animal; «Sardina de llauna», que parteix de la idea del lloc on viu la sardina (la llauna), per establir una comparació amb altres peixos que poden trobar-se a la nevera de casa; el ritme poètic de «Cucut de rellotge», que evoca el piu-piu que fa l'ocell quan marca les hores, i «Lleopard a ca la modista», que relaciona el dibuix de la pell de l'animal amb l'obra d'un gran pintor, Picasso.

L'autor ofereix noves vies imaginatives al lector quan basa la rima d'alguns poemes en el nom de l'animal. Podeu comprovar-ho en textos com «L'ànec i l'oca» (*Un ànec i una oca / damunt d'una roca / embullen la troca / i toca a qui toca.*) o «El cocodril del Nil i el mussol del Pol o Rap» (*El cap / del rap /no cap / al cap: / quin nyap!*), construït a base de mots monosil·làbics.

Per acabar, ens agradaria destacar la visió de sàtira social que contenen alguns poemes, en especial les converses poètiques entre els animals, com és el cas de «L'abella i la

vespa», i l'intent d'oferir formes poètiques més noves com és el cas del cal·ligrama «Eruga processionària».

Estructura

Desclot ofereix als joves lectors un univers poètic estructurat. D'aquesta manera, i a través d'una mètrica i d'una rima planeres, els nens i les nenes s'inicien, gairebé sense adonar-se'n, en la disciplina poètica. El poeta emprà rimes consonants, senzilles, fàcils d'imitar, que responen, sovint, a una estructura tancada (predominen els aparellats i les quartetes, al costat d'algun tercet, quintet i sextet), llevat d'algunes que responen a una estructura oberta («El problema del nom del gat», «El mussol i la mixa» o «Formiga negra i formiga roja»).

Puntualment, el lector ha de resoldre les endevinalles que se li presenten. L'estructura de l'enigma es basa en les qualitats físiques de les bèsties o en el so de la seva veu, establint un símil amb determinats objectes o mitjançant el recurs de l'onomatopeia. La solució de l'endevinalla també es pot trobar escrita dins de l'enunciat o bé relacionant l'animal amb el que menja o com es mou.

Personatges

La prosopopeia és la figura retòrica dominant a l'obra. Els animals protagonistes, a l'estil dels contes populars i les faules, mantenen diàlegs entre ells o amb el lector. Altres vegades, és el poeta qui s'adreça al personatge.

Personatges coneguts dels joves lectors que apareixen en contes o cançons populars són considerats d'una altra manera, canviant-ne, per exemple, les qualitats que tradicionalment se'ls atribueixen. Aquest és el cas de les rates de clavegueres, el gat amb botes, la gallina capitana, la garsa lladre, el poll de cap, la puça de gossa, el llop de rondalla i el cargol. L'autor fa una proposta més agosarada quan configura una nova fabulació, paral·lela a la del conte popular («El pollastre de granja i el gratapallers»).

Desclot, que en la seva obra ofereix als nens i nenes un ampli ventall de personatges, també hi inclou poemes sobre altres animals (la tortuga, el colom de plaça, el lloro de gàbia, el mico filós, la mosca, la mussola i el mussol, el pop, el cuc de seda, l'espiadimonis...), tot basant-se en la seva manera de viure o en l'exaltació de les seves qualitats (*El primer gos és com el primer amor: / no n'hi ha un altre, com el primer amor.*).

Suggeriments didàctics

1. Miquel Desclot escriu els seus poemes tenint en compte que el llenguatge poètic és un instrument que ajuda a descobrir les possibilitats d'expressió que ofereixen els mots. Abans de llegir el *Bestiari de la Clara* es pot fer una sessió de creació poètica, de manera que els lectors entrin en contacte amb els mecanismes creatius emprats per l'autor. Una manera d'introduir els nens i les nenes en el joc poètic és fer els exercicis breus de construcció poètica següents:

- a) compondre i descompondre paraules, per exemple, *Barcelona* es pot descompondre en *Bar-Cel-Ona*;
- b) formar paraules compostes a partir de dues paraules i escriure el significat de les paraules creades; per exemple, a partir d'*elefant* i *formiga* es pot fer *elefantiga*, *elemiga*, *formigant*...;

- c) triar un element (per exemple, una part del cos) i buscar-ne d'altres s'hi assemblin en aspectes com la forma, el color o la utilitat, per treballar el pas del sentit real dels mots al sentit figurat.
2. Per a gaudir plenament d'un poema cal que el lector –els nens i les nenes en aquest cas– pugui relacionar-lo amb moments viscuts de la seva pròpia experiència. Per tal d'aconseguir aquest objectiu, és convenient que els nens i les nenes escoltin la lectura, per part del professor, d'alguns poemes. Us suggerim «El problema del nom del gat» i «Formiga negra i formiga roja». Cal fer èmfasi en la musicalitat i en el joc d'associacions que s'estableix al llarg de la poesia.
 3. El ritme de lectura d'un conte o d'una novel·la i el d'un recull de poesies no és necessàriament el mateix. Cal guiar els més menuts en la lectura de llibres de poesia, per tal que aprenguin a escollir els poemes que llegiran o rellegiran. A partir del mateix índex, se'n pot triar un. Després, per grups d'un, dos, tres o quatre lectors, segons les característiques del poema seleccionat, se'n pot fer la lectura silenciosa i clarificar-ne els problemes de comprensió entre els components del grup o amb el professor. Per acabar, el grup pot preparar-ne la lectura en veu alta per després llegir-lo o recitar-lo a la resta de la classe o a altres companys de l'escola.
 4. Ara és el moment que els lectors esdevinguin escriptors. Entre tots els alumnes del grup es pot escollir un animal conegut i preparar l'elaboració d'un poema tot fent una pluja d'idees que reculli els mots o les expressions relacionats amb el nom de l'animal. Després, entre tots, es busquen rimes possibles i es planifica l'extensió i l'estructura de la composició. Finalment, es pot escriure el poema entre tots.

➤ **La flauta màgica**

Edat de lectura

La flauta màgica és un llibre adequat per a nens i nenes de deu a dotze anys. La complexa història original (Viena, 1791) de Mozart i Schikaneder és difícil; per això, perquè en aquesta edat la puguin entendre més bé, Desclot n'ha fet una versió més amena i planera. La pacient versió de Desclot, més fidel al vessant lleuger i diàfan de l'obra, prioritza els sentiments d'amor i companyonia, i sobretot les aventures i les escenes d'humor protagonitzades per l'ocellaire Papagueno. Per contra, alleugereix aquells aspectes que farien l'obra enrevesada i feixuga, com ara les complexes relacions entre els personatges i llur simbologia, la misogínia present al text original i les abundoses referències als rituals maçònics.

Argument

El príncep Tamino i el bon ocellaire Papagueno, amb l'ajut de tres vailets, una flauta i un carilló màgics, marxen del Puignegre, una muntanya misteriosa, per rescatar la princesa Pamina, filla de la Reina de la Nit i presonera al castell del suposadament malvat Sarastro. Un cop arribats als dominis de Sarastro, Tamino i Papagueno s'adonen de la naturalesa bondadosa de Sarastro i es disposen a passar diverses proves per ser dignes d'obtenir l'amor i poder contemplar la Llum de la Saviesa. Tamino, a través del camí de la virtut, assolirà la saviesa i l'amor de Pamina; en canvi, Papagueno, bocamoll, golafre i poruc, només obtindrà parella, l'alegra Papagueno que desitjava de feia temps.

Finalment, la lluita entre Sarastro, el Gran Mestre de la Saviesa, i la Reina de la Nit, la Majestat de la Tenebra, per posseir el gran Cercle del Sol es resol a favor del primer. La Reina de la Nit i el seu seguici resten confinats per sempre més a les caveres de la Tenebra.

Tema

En aquesta obra els temes es tracten en dualitat d'opòsits o de matisació jeràrquica. Així, Tamino i Pamina exemplifiquen un amor noble i elitista contraposat a l'amor ingenu i instintiu de Papagueno i Papaguena.

Tamino, valent, no dubta quan el sacerdot li pregunta si està disposat a defensar l'amistat i l'amor amb la pròpia vida, i respon de seguida que sí, a condició d'obtenir l'amor i la saviesa; en canvi, Papagueno, poruc, quan li fan la mateixa pregunta, dubta i declina l'ofertament; fins i tot s'estima més restar solter que arriscar la vida.

Els personatges que a la primera part semblen bons, després resulta que no ho són tant, i els que semblen malvats descobrim que són bondadosos i savis. El significat dels conceptes bondat i maldat ens l'explica l'autor a l'epíleg de l'obra (p. 133): *La flauta màgica no escenifica una lluita de contraris, sinó més aviat, molt més d'acord amb les aspiracions maçòniques, una síntesi de contraris que eleva la condició humana a un nivell ideal d'harmonia i coneixement.*

Personatges¹⁴

El narrador de la història és el mateix autor, que explica *La flauta màgica*, en forma de conte, als seus fills i, per extensió, a tots nosaltres.

La Reina de la Nit –també anomenada Astreflamant i Sa Majestat de la Tenebra– apareix, durant la primera part de la història, com una dama magnífica disposada a tot per salvar la seva estimada filla Pamina de les urpes de Sarastro, que l'ha segrestada. Després, Sarastro la mostra com una dona *orgullosa i cabuda que voldria ser senyora del món sencer.*

Sarastro –també anomenat Gran Mestre de la Saviesa i Gran Mestre de la Llum– és titllat per la Reina de la Nit de tirà, inhumà, bàrbar i esperit malèfic. En canvi, a la segona part, els seus oficiants ens el presenten com un home d'una bondat immensa i, quan Pamina el veu, *un home gran, de cabells blancs i cara bondadosa*, hi reconeix *l'home just de qui li havia parlat el seu pare.*

El príncep heroi Tamino és un caçador atractiu i ben plantat que s'ha perdut en una muntanya misteriosa, el Puignegre. Com que és virtuós i discret, la Reina de la Nit l'ha triat perquè vagi a rescatar la seva dolça filla Pamina i, l'heroi, per fer-se mereixedor de l'amor de la princesa, superarà les dures proves a què es veurà sotmès al temple de la saviesa.

La dolça princesa Pamina –anomenada diverses vegades “colometa”– simbolitza la virtut i puresa de les donzelles. És també molt bona filla i molt respectuosa de la memòria del seu bon pare difunt. És valenta, tal com correspon a una dama de la noblesa, i s'afegeix joiosa al seu estimat Tamino a l'hora de passar l'última prova, desafiant la mort i la tenebra.

El bon ocellaire Papagueno dóna el to humorístic a l'obra i ens fa riure amb les seves sortides ingènues i innocents. És molt estrofolari –*portava un grapat de virolades plomes de paó al cap i una cua de gall al cul, i tot el cos recobert d'altres plomes de tots els*

¹⁴ Podeu trobar un quadre de les relacions entre personatges a la guia didàctica de l'espectacle *La petita Flauta Màgica*, del Gran Teatre del Liceu, consultable a la web: www.liceubarcelona.com. La guia inclou també diverses activitats per fer abans i després de veure la representació.

colors i totes les mides–; també és primari, bocamoll, golafre, poruc i mentider; però, per damunt de tot, és un entranyable bon jan amb un cor de sucre.

El negre gegant Monóstatos és l'antítesi de Papagueno: baladrer, rabiüt, pelut i ostentós, *anava vestit molt ricament amb robes fines i de colors vius, lluint braçalets i collars d'or de llei*; ara bé, el que més destaca d'ell és la malícia, la llagoteria, la lascívia i la traïdoria.

Suggeriments didàctics

1. Davant del medalló amb el retrat de la princesa, Tamino es queda com encantat i, com més la mira, més se n'enamora. Pamina coneix Tamino a partir d'un dibuix que n'hi fa Papagueno i sap que l'estima; per això quan es troben (p. 64) es reconeixen a l'instant.

D'amors fulminants, a la història de la literatura, n'hi ha molts: Dido i Enees, Dafnis i Cloe, Romeu i Julieta, Tristany i Isolda, Tirant i Carmesina... Es pot aprofitar l'ocasió per parlar-ne amb l'alumnat; que cadascú expliqui les històries que sap i que el professorat acabi d'explicar les que els nois i noies no coneixen. Val la pena remarcar la coincidència del medalló entre Tamino i Tirant. Es pot llegir el fragment de Tirant a l'Imperi grec on l'heroi recorre al medalló per declarar el seu amor a Carmesina, i explicar per quins motius Tirant se serveix d'aquest estratagema.

2. Si us hi heu fixat, el llibre intercala de tant en tant poemes que, si els llegim amb deteniment, veurem que destaquen moments importants de la història i en resulten un bon resum. Aquests poemes corresponen a peces musicals de l'òpera *La flauta màgica*. Desclot ha tingut especial cura de fer-ne la traducció respectant la mètrica de la llengua alemanya original de l'òpera. Un cop llegits, es pot proposar d'escoltar-los cantats en la llengua original i provar de seguir-los en veu baixa amb la traducció, cosa que serà més fàcil de fer en uns casos que en uns altres. Els poemes són:

Ària de Papagueno (p. 22-23); Ària de Tamino (p. 31); Ària de la Reina de la Nit (p. 33); Cor de sacerdots (p. 66); Ària de Sarastro amb cor de sacerdots (p. 70); Ària de Monóstatos (p. 80); Ària de la Reina de la Nit (p. 82-83); Ària de Sarastro (p. 85-86); Ària de Pamina (p. 94); Cor de sacerdots (p. 97); Ària de Papagueno (p. 102); Concertant dels tres vailets màgics (p. 107); Ària de Papagueno (p. 118-120), i Cor final (p. 128).

Les peces més fàcils d'abordar, per la senzillesa de les seves melodies, són les àries corresponents al personatge de Papagueno. Si el docent pot acompanyar-les al piano, es pot intentar de cantar les més senzilles abans indicades. També és possible trobar a Internet arxius en format MIDI que reproduïen aquestes melodies i que permeten muntar una mena de "karaoke".

3. Com a complement de la lectura i per aprofundir en els aspectes musicals, es podria anar a veure l'espectacle *La petita Flauta Màgica* del Gran Teatre del Liceu o bé veure'n el DVD, que es pot comprar a la botiga del Teatre o en botigues especialitzades de música clàssica.
4. Els dos personatges més majestuosos són la Reina de la Nit –*una bella figura tota vestida de negre, espurnejant d'estrelles i amb la cara pàl·lida com la lluna* (p. 33)– i Sarastro –*un home gran de cabells blancs i cara bondadosa* (p. 62). A partir de les escenes de presentació, es pot proposar que cada alumne faci un dibuix d'un dels dos personatges seguint les indicacions de l'autor i la imaginació pròpia.
5. Papagueno és un mentider perquè s'atribueix el mèrit d'haver salvat Tamino i no és veritat: per això és castigat amb un cadenat d'or que li tanca la boca. En alliberar-lo,

una de les dames diu: *Si tots els mentiders fossin castigats amb un cademat a la boca, en comptes d'escampar-s'hi l'odi i la calúmnia, en aquest món hi regnarien l'amor i la fraternitat* (p. 36). A partir d'aquesta sentència es pot obrir un debat i que cada alumne hi digui la seva, respectant els torns de paraula i elaborant finalment unes conclusions consensuades i compartides.

6. La comparació apareix sovint a l'obra: *Content com una garsa amb un vidre* (p. 35); *Monóstatos desapareix com una rata de claveguera* (p. 47); *estic sol com un mussol* (p. 50); *Ja tremolo com una ploma a l'aire, jo!* (p. 61); *Estic arraulit com un poll d'oreneta al niu* (p. 70); *tinc un fred esgarriós que em corre per l'espinada com un ratolí* (p. 71).

Podem explicar el funcionament de les comparacions: els dos termes de la comparació i el nexa d'unió, i també fer adonar a l'alumnat que les comparacions no són neutres. En els exemples triats, el segon terme de la comparació fa sempre referència, en el cas del bon Papagueno, al món dels alegres ocells o del simpàtic ratolí; en canvi, per al malvat Monóstatos, el símil és una fastigosa rata. Finalment, per practicar la tècnica, es pot suggerir que, per parelles, els alumnes triïn un personatge i s'inventin comparacions a partir de les seves característiques.

7. A la pàgina 62, Papagueno diu: *“Si fos un ratolí, prou m'esmunyiria per una esclatxa, jo! [...] si fos un cargolí, m'amagaria a la closqueta més de pressa que un conill [...] si fos una mallerenga, volaria ara mateix cap al meu forat.*

Aquesta estructura d'oració condicional: subordinada introduïda per la conjunció *si* + imperfet de subjuntiu i la principal en condicional, val la pena treballar-la sobretot amb alumnes no catalanoparlants.

Joan Salvat- Papasseit a *La gesta dels estels* té un poema construït a base d'aquest tipus d'oració: «Si jo fos pescador». Un cop explicada l'estructura i llegit el poema, es pot practicar l'ús de condicionals creant una cadena d'aquest tipus. Per exemple, un alumne comença dient: “Si jo fos mariner, navegaria de nit i de dia”, l'alumne següent ha de construir la seva oració començant la subordinada amb la principal de l'anterior i inventant-se la principal, o sigui: “Si navegues de nit i dia...” i així successivament. Quan s'esgoti un tema, es pot començar una cadena nova.

8. En aquesta obra, les dones són tractades com si fossin éssers indefensos que necessiten constantment la protecció masculina. Fixem-nos si no, en les paraules de Sarastro a Pamina: *Si ara et deixés tornar amb ella [la mare], la teva sort s'espallaria. [...] Ara serà un home noble el que et guiarà el cor i et portarà per bon camí* (p. 63).

En altres ocasions, el tracte és de menyspreu. Fixem-nos, ara, en què diu un oficiant del Temple de la Saviesa a Tamino, referint-se a la Reina de la Nit: *De manera que ha estat aquella dona, la que t'ha encès així? Ja ho saps que hi ha dones que xerren molt i fan ben poc? Trobes que un home jove com tu s'ha de refiar de la primera xerrameca que l'entabana?* (p. 55)

I més endavant, el mateix Oficiant afirma: *La paraula d'una dona pot ser ondulant com una serp i els déus volen que aprengueu a reconèixer quan us pot clavar algun verí.*

A partir d'aquestes cites d'un text del segle XVIII, es pot explicar a l'alumnat l'evolució de la dona en la societat occidental a partir de la Revolució industrial i, sobretot, amb la seva incorporació massiva al món laboral al llarg del segle XX.

L'alumnat, en petits grups, podria analitzar els dos aspectes –la submissió i el menyspreu– comparant el tracte que reben les dones en contes tradicionals i en

d'altres de més moderns, i extreure'n conclusions. Aquesta activitat es podria fer a la biblioteca del centre.

També es pot iniciar un debat, amb els mateixos grups, sobre el reconeixement social d'homes i dones en la societat actual, l'occidental i d'altres.

9. Sarastro invoca els déus Isis i Osiris dels avantpassats de l'antic Egipte. L'alumnat pot fer un treball en grup amb il·lustracions sobre la mitologia egípcia: origen, simbologia, poder, relacions... Se'n pot trobar informació a Internet o bé al llibre *Mitologia egípcia. Reis i faraons* de l'editorial Barcanova.
10. En la història de la literatura i del cinema sovintegen les situacions en què l'heroi ha de passar diverses proves de valor i honradesa per assolir el seu objectiu; en aquest cas concret, els ritus iniciàtics estan inspirats en els de les lògies maçòniques.

Es pot proposar que l'alumnat descrigui cadascuna de les proves que ha de passar Tamino i les compari amb les d'altres herois més actuals, per exemple, Harry Potter, que al llibre *Harry Potter i la pedra filosofal* ha de resoldre tres situacions (desempallegar-se d'unes plantes entortolligadores, triar una clau entre milers que es mouen sense parar i guanyar una partida d'escacs amb figures vivents), per tal d'arribar a la cambra on hi ha custodiada la pedra filosofal i impedir que el seu enemic se'n serveixi. Un cop compartida l'activitat amb tota la classe, es pot fer un mural amb la descripció de les proves de Tamino i d'algunes –les que hagin resultat més interessants– de les d'herois actuals.

➤ **Més música, mestre!**

Edat de lectura

El llibre és recomanable a partir de vuit anys; ara bé la temàtica i l'estructura formal dels poemes permeten treballar-lo més enllà de l'edat recomanada. A més a més, pot resultar divertit a totes les edats.

Argument

Tots els poemes giren al voltant dels instruments musicals: en la primera part i la tercera els protagonistes són els instruments de l'orquestra simfònica; en la quarta, els instruments de la cobla i, en la segona, s'hi incorporen instruments més populars, fins i tot un xiulet.

Estructura

El recull consta de quatre apartats amb un mateix fil conductor: els instruments musicals. El primer, titulat «Música, mestre!», consta de setze poemes el primer dels quals, introductori, es refereix a l'orquestra en general i els altres quinze, a un instrument de l'orquestra en particular. Aquests poemes, excepte l'últim, conformen la Cantata «Concert desconcertant», amb música d'Antoni Ros Marbà, encarregada pel Secretariat de Corals Infantils de Catalunya per celebrar el seu vintè aniversari l'any 1987.

El segon apartat, «Qui desafina?», està format per vint endevinalles. Com en tota endevinalla, cal descobrir alguna cosa o objecte a partir d'unes paraules clau i de referències més o menys explícites: en aquest cas, instruments musicals (al final del llibre hi ha la solució).

El tercer apartat, «Més música, mestre... sisplau!», consta de tretze poemes que s'afegeixen als setze del primer. El quart i últim bloc, «A la plaça fan ballades», consta de vuit poemes dedicats a la cobla, amb la mateixa organització que el primer apartat: un poema introductori dedicat a la cobla en general i set d'específics per als diversos instruments.

L'estructura formal dels poemes és molt acurada. Pel que fa a la mètrica, tots els versos són d'art menor, la rima és sempre consonant, i alterna versos masculins i femenins. Les estrofes utilitzades són diverses, més breus en les endevinalles que en la resta de poemes. Hi sovintegen les quartetes, les estrofes de sis versos i els aplegats; en molts casos, emprant un recurs ben propi de la lírica tradicional: estrofes de quatre o sis versos en alternança amb versos aplegats com a tornada.

Tema

L'objectiu fonamental del recull és que el lector experimenti emocions a través de la lectura, tal com s'explicita a la contraportada del llibre: *Feu-nos ballar, mestre, que estem encarcerats. Feu-nos emocionar, que ja ens estàvem tornant de suro. Feu-nos escoltar, mestre, que de tant sentir ja ens estàvem tornant sords.*

Personatges

En aquest llibre parlen els instruments musicals: concretament els d'una orquestra simfònica i els d'una cobla. De vegades se n'esmenten característiques morfològiques, com en el cas del violoncel; en d'altres, particularitats de so amb onomatopeies, com per exemple el violí. En altres poemes es descriuen situacions en què aquests instruments són característics –per exemple la trompeta com a precursora d'un atac en la guerra– i, encara, en altres ocasions, s'associa l'instrument a la imatge que en sol tenir el públic, com per exemple l'arpa, que es presenta ella mateixa com una princesa de cabellera d'or.

Suggeriments didàctics

1. La primera activitat sobre aquest recull hauria de ser escoltar la Cantata «Concert desconcertant», amb música d'Antoni Ros Marbà. Val la pena escoltar-la primer sense seguir-la amb el text, per sentir i escoltar un conjunt homogeni de sons, els de la música i els de les paraules que, en comú, transmeten sensacions. Posteriorment, podem seguir la cantata bo i llegint els poemes, i, finalment, podem provar de cantar-ne algun fragment.
2. La primera i tercera parts del llibre tracten dels instruments de l'orquestra individualitzats. Una activitat possible és que l'alumnat intenti destriar un instrument concret d'entre el conjunt; per fer-ho pot anar molt bé agafar una peça en què els instruments vagin associats a un personatge com ara l'obra «Pere i el llop», de Sergei Prokófiev.
3. La segona part del llibre conté les endevinalles. Una activitat ineludible és resoldre-les. Com que tenim les solucions al final de l'obra, convé que abans de llegir els poemes treballem els vint instruments que s'han d'encertar; cal que l'alumnat els conegui i en sàpiga les característiques per poder, en llegir les endevinalles, identificar els mots clau que l'aconduiran a l'èxit en la resposta. També convé que el docent tingui ben present el redactat de les endevinalles, a fi d'incloure les pistes necessàries en l'explicació.
4. L'endevinalla «El gegant Delfí» fa molta gràcia perquè de seguida fa pensar en la conegudíssima cançó «El gegant del pi». En aquest cas podem aprofitar que hi falten

paraules per referir-nos a dues característiques fonamentals de la factura poètica: la mètrica i la rima. La paraula que falta és la mateixa en tots els casos i, a més, és la solució de l'endevinalla.

Les pistes poden ser: en els versos 4t i 8è, el nombre de síl·labes que falten a cada vers (2 síl·labes) per a obtenir el còmput de 7, i, en el vers 6è, la rima en *-alla*, en paraula plana, perquè es mantingui la rima en alternança amb el vers 2n. La paraula clau és, per tant, una paraula plana, de dues síl·labes, acabada en *-alla*, i és un instrument musical. Per acabar-ho d'arrodonir, podem provar de cantar-la aplicant-hi la melodia del «Gegant del pi», per veure si es confirma la hipòtesi inicial.

5. A partir d'un camp semàntic diferent del de la música, es poden seleccionar uns quants objectes i, per parelles, crear endevinalles. En primer lloc, es pot suggerir a l'alumnat que descrigui l'objecte; després, que seleccioni les paraules clau, i, finalment, que redacti l'endevinalla en vers, a la manera de Desclot. Un cop inventades, cada parella diu la seva endevinalla i la resta de la classe prova d'endevinar-la, a partir del grup tancat d'objectes seleccionats al principi.
6. Una de les claus de la literatura oral és la recitació memoritzada. Es pot demanar que cada alumne memoritzi un dels poemes i el reciti a la resta de la classe fent especial èmfasi en el ritme.
7. També dins l'àmbit de la recitació podem proposar una lectura expressiva en grup. En el poema «Guitarra», cadascuna de les cordes és la protagonista d'una estrofa. Un grup de set alumnes el pot recitar: un alumne fa de narrador i anuncia cada corda; els altres assumeixen el paper de cadascuna de les cordes.
8. El poema «Viola d'amor, oboè d'amor i clavicèmbal» també pot ser escenificat per un trio: la viola i l'oboè fan d'etèria parella enamorada, i el clavicèmbal assumeix el paper de matrimoni realista.
9. Una de les característiques dels instruments musicals és el seu so. En diverses poesies s'hi fa referència en forma d'onomatopeies com el *gonyí-gonyí-gonyí* del violí. Es pot proposar que els alumnes, per parelles, facin un dibuix esquemàtic d'un dels instruments –prèviament el docent els haurà repartit– i escriguin a sota l'onomatopeia del seu so. Amb tots els dibuixos es pot confegir un mural ben divertit.
10. Segons el diccionari de la Gran Enciclopèdia Catalana, un sintetitzador és un *aparell compost per un teclat anàleg al d'un piano i un tauler de control que permet d'obtenir senyals elèctrics complexos per sintetització, a partir de senyals elèctrics simples*.

Desclot ha jugat amb un sintetitzador i, en aquest cas, després d'haver-li donat unes dades formals preestablertes, n'ha obtingut un poema. Les dades donades són: un poema amb tres blocs, cadascun dels quals format per una estrofa de quatre versos i un apartat com a tornada. Tots els versos són heptasil·labs amb una clara al·literació de sons oclusius velars sords [k], rima consonant i alternança de versos masculins i femenins; l'apariat que fa de tornada reprèn la rima masculina dels versos parells. En cada quarteta només hi ha una paraula, l'última de l'estrofa, que tingui sentit, i la tornada té sentit llegida com a bloc de significació, però no en té, si prenem com a base la paraula. Pel que fa a les tornades, convé destacar que s'hi estafà jocosament el llenguatge tribal d'un cert jovent, que sona a les orelles dels altres tan estrany com el d'un sintetitzador.

L'esquema formal és el següent:

1r bloc

2n bloc

3r bloc

7 a' (-ètrim)	7 a' (-utu)	7 a' (-àmboix)
7 b (-ai)	7 b (-ort)	7 b (-ik)
7 a' (-ètrim)	7 a' (-utu)	7 a' (-àmboix)
7 b (-ai) nanai	7 b (-ort) tremunort	7 b (-ik) tetrabrik
7 b (-ai)	7 b (-ort)	7 b (-ik)
7 b (-ai)	7 b (-ort)	7 b (-ik)

L'activitat proposada en aquest cas vol ser lúdica: jugar amb el sintetitzador com ho ha fet DescLOT. No es tracta de presentar l'esquema anterior a l'alumnat de manera teòrica, però sí d'ajudar-lo a trobar, de manera intuïtiva, les dades preestablertes que l'ajudaran a entendre com es conforma un poema; en aquest cas, l'absència de significat fa més evidents les característiques de so, mètrica i rima, distintives de la poesia.

Començarem l'activitat proposant a l'alumnat que faci hipòtesis sobre les dades que s'han introduït al sintetitzador (el docent els donarà pistes quan calgui). Un cop vistes i enteses totes les dades, iniciarem una activitat per grups de tres o quatre alumnes en què cada grup haurà de posar en funcionament el seu sintetitzador i confegir un poema amb les dades que el docent haurà indicat prèviament a cada grup. Finalment, un alumne de cada grup anunciarà en veu alta, per a tota la classe, les dades que el seu grup ha hagut d'introduir al sintetitzador i un altre company o companya del grup recitarà la poesia resultant.

➤ **Nas de barraca**

Edat de lectura

Nas de barraca és un llibre adequat per a nens i nenes de vuit a deu anys. Les aventures, més imaginatives que no pas trepidants, i la manera d'explicar-les, amb un llenguatge amè, molt proper a la literatura oral i esquitxat de tant en tant de girs lingüístics enginyosos, les fan aptes per a aquesta edat i són un molt bon model de llengua per als nens i nenes de cicle mitjà d'educació primària.

Argument

Un escriptor i el seu nas tenen un petit circ a l'hort de casa. L'escriptor, tafaner, encarrega al seu nas de fer un reportatge del circ per escriure'n un llibre. El Nas, a través del cargol Gol, de seguida es fa amic dels animalons del circ i participa de les seves aventures. Un dia, la granota Reina, l'estrella del circ, que intentava fer el rècord granoter d'alçada en una figuera, s'ha d'amagar precipitadament per l'aparició de l'amo i de dos nois que han decidit fer pràctiques de tir justament darrere de la figuera; sabem que la granota surt sana i estàlvia de l'aventura, però no sabem com, perquè el Nas se'n va haver d'anar perquè es feia tard.

Un altre dia, el Nas acompanya la mallerenga Llonga i el seu seguici a fer pràctiques d'espeleologia, però resulta que el forat que han triat és la canonada d'una aigüera i, en arribar al final del viatge, la Llonga és descoberta, capturada per la filla de la casa i tancada en una gàbia amb el canari. En aquesta ocasió, el Nas demana permís per poder assistir a l'alliberament de la Llonga i sabem com va anar tot: el comando d'alliberament estava format per la vespa, que va picar la noia de la casa, i l'espiadimonis, que va fer

saltar la porta de la gàbia amb un parell de piules, i així, la Llonga (i de passada també el canari) va poder fugir.

Finalment, els components del circ, en saber que en Bieló, un veí de l'hort que tenia especial cura dels ocells, estava malalt, decideixen organitzar-li una festa amb orquestra i cor, i el Nas s'hi afegeix de seguida. En Bieló, content i agraït, proposa de col·laborar amb el grup escrivint les lletres de les cançons, que eren divertides però una mica desgavellades. Gràcies a la gent del circ i al seu bon olfacte, el Nas aconsegueix fer un bon reportatge i l'escriptor, una bona història.

Tema

L'amistat i la solidaritat són ben presents a la història. Els animals del circ i el Nas, per una banda, i el Nas i el seu amo, per l'altra, formen un bon equip i s'ajuden mútuament per aconseguir els seus objectius i fer contents els altres.

Els animalons del circ, tot i la perícia demostrada en les seves especialitats, tenen ganes de superar-se i d'aconseguir noves fites. També reconeixen els seus límits i accepten col·laboració externa com, per exemple, en el cas de les lletres de les cançons.

Finalment, el tracte entre els personatges humans i els animals és en tot moment de respecte, cordialitat i companyonia.

Personatges

L'escriptor és el narrador de la història i *alter ego* de l'autor. Confia en el seu nas, i és comprensiu i benèvol amb el món que l'envolta. A través d'una sinècdoke, el seu Nas personificat esdevé el protagonista de la història: és un reporter simpàtic, humil i il·lusionat que, tot i ser una mica curt de vista, té molt bon olfacte.

La granota Reina és l'estrella del circ: orgullosa, segura d'ella mateixa i una mica creguda, tal com escau a la figura de la diva. Per garantir el seu lideratge es planteja constantment nous reptes, però sense ofendre ni ferir els seus companys.

La mallerenga Llonga és molt xerraire, i sap piular i refilar molt bé; no és tan polifacètica com la Reina i li té una mica d'enveja. Entre elles hi ha una certa rivalitat; per això també sempre es planteja nous reptes amb la intenció de superar-la.

El cargol Gol fa funcions de narrador en estil directe i introdueix el Nas en el submón dels personatges del circ. És vell i xacrós, i té una certa tendència a lamentar-se dels seus mals.

La marieta Delullviu, l'espíadimonis Frank, la vespa Xana, la llagosta Augusta, en Kargol i en Bieló són la resta de personatges que col·laboren a bastir les aventures d'aquesta història.

Suggeriments didàctics

1. Quan en Bieló està malalt, els animals del circ decideixen organitzar una orquestra i un cor per animar-lo i expressar-li la seva estima. Es pot suggerir una activitat oral, en grups de quatre o cinc alumnes, per plantejar quines altres opcions se'ls acuden per festejar en Bieló; cada grup n'ha de pensar i organitzar una. Un cop acabada la discussió per grups, un portaveu de cada un exposa la seva opció a la resta de la classe.

2. Sabem per en Gol que la granota Reina *salta com un campiona, neda com un peix, balla com una baldufa, canta com la Montserrat Caballé, fa les acrobàcies que vol amb el trapezi, i encara, si s'escau, fa el pallaso com en Charlot*, però en tota la història no assistim a cap espectacle del circ. Es pot veure un espectacle –o un fragment– del “Cirque du Soleil”, per exemple, i després cada alumne pot imaginar-se l’actuació concreta d’algun dels personatges del circ, dibuixar-la i pintar-la. Finalment, en grups de cinc o sis, cadascú pot explicar-la als companys com si fos el locutor-narrador del circ.
3. També sabem per en Gol que la marieta Delullviu, *aprofitant que la Mare Natura ja la va vestir de pallaso, s’ha dedicat admirablement a l’ofici de fer riure, i a més sap fer jocs malabars i tocar el xilòfon a quatre potes*. Es poden ensenyar a l’alumnat alguns jocs malabars senzills però vistosos i crear una coreografia musical. Aquest espectacle es podria aprofitar en alguna festa de l’escola i representar-la a l’autor el dia de la visita a l’aula.
4. En aquest conte, la sinèdoque hi és fonamental. Per practicar l’ús d’aquesta figura retòrica, es pot proposar que cada alumne s’imagini una història en què altres parts d’un personatge prenen vida pròpia (una mà, una orella, un ull...), l’escrigui i, si vol, la il·lustri; a la portada convindria que hi hagués un bon dibuix de l’element personificat.
5. Els noms que Desclot posa als personatges fan gràcia, sobretot aquells que remeten a referents populars com ara “Marieta Delullviu” o aquells que crea a partir de jocs fonètics amb el nom comú de l’animal triat com ara “cargol Gol”. Amb els dibuixos de les personificacions de l’activitat anterior es pot fer un mural i provar de posar un nom ben original a cada personatge, a l’estil de Desclot. Aquesta activitat es pot tenir feta i exposada el dia de la visita de l’autor, o bé aprofitar la visita per preguntar-li com s’ho fa per inventar-se aquests ginys lingüístics i fer l’activitat després.
6. El segon capítol, «Les presentacions del cas», és bàsicament un diàleg entre el Nas i en Gol. Se’n pot fer una lectura expressiva i substituir els fragments narratius per una escenografia, fer l’àlbum familiar de tots els animalons que en Gol i el Nas es van mirant i muntar-ne una petita representació.

4. QUÈ HA ESCRIT?

Poesia

- *Ira és trista passió*. Barcelona: Impremta Barcelonesa, 1971.
- *Viatge perillós i al·lucinant a través de mil tres-cents vint-i-set versos infestats de pirates i de lladres de camí ral*. Barcelona: Ausiàs March, 1974.
- *Cançons de la lluna al barret*. Barcelona: Edicions 62, 1978.
- *Juvenília*. Barcelona: Llibres del Mall, 1983.
- *Auques i espantalls*. Barcelona: La Campana, 1987.
- *El llevant bufa a ponent*. Lleida: Pagès, 1992.
- *Com si de sempre*. Barcelona: Edicions 62, 1994.

Prosa

- *Llibre de Durham*. Barcelona: Proa, 1992.
- *Montseny, temps avall*. Barcelona: Diputació de Barcelona, 1994.

- *Veïna de pedra viva*. Barcelona: Diputació de Barcelona, 1996.
- *Pare, saps què? Dietari d'un pare bocabadat*. Manresa: Angle, 2002.
- *Muntanyes relegades*. Barcelona: Proa, 2004.

Teatre representat

- *Història del sultà*. Companyia Quim Lecina. Barcelona, Versus Teatre, 1997.
- *Tot esperant l'emperador*. Festival de Música de Granollers, 2002.

Assaig

- *L'edat d'or de la música*. Manresa: Angle, 2003.

Publicacions acadèmiques

- "Una trajectòria poètica". (Amb Jaume Medina.) Dins MARTÍ i POL, M. *El llarg viatge. Obra poètica – II*. Barcelona: Curial, 1976.
- "Crítica i alquímia". *Reduccions* [Vic] (gener de 1977), núm. 1.
- "La poesia no fa vacances" *Reduccions*. [Vic] (maig de 1977), núm. 2.
- "La darrera obra poètica d'Agustí Bartra". *Reduccions* [Vic] (maig de 1979), núm. 7.
- "Totes les cares de l'home. Lectura d'*El gos geomètric*". *Serra d'Or* [Barcelona] (juliol-agost de 1979), núm. 238-239.
- "Pròleg". Dins BARTRA, A. *Sobre poesia*. Barcelona: Laia 1980.
- "Presentació". Dins DEFOE, D. *Moll Flanders*. Barcelona: Edicions 62, 1982.
- "Una veu isolada". Dins CARDARELLI, V. *A la deriva*. Barcelona: Edicions 62, 1982.
- "El llevat romàntic d'Agustí Bartra". *Serra d'Or* [Barcelona] (novembre de 1982), núm. 278.
- "Una guia de lectura". Dins BARTRA, A. *Obra poètica completa II*. Barcelona: Edicions 62, 1983.
- "Introducció". Dins MELVILLE, H. *Bartleby, l'escrivent*. Barcelona: Edicions del Mall, 1983.
- BARTRA, Agustí. *Antologia poètica*. (Pròleg i selecció.) Barcelona: Proa, 1985.
- "Unes mamelles ambigües". Dins APOLLINAIRE, G. *Les mamelles de Tirèsies*. Barcelona: Institut del Teatre, 1986.
- "Pròleg". Dins BLAKE, W. *Llibres profètics de Lambeth, I*. Barcelona: Proa, 1987.
- "Marià Manent, poeta de la traducció". *Reduccions* [Vic] (març de 1988), núm. 37.
- "Les constants en la poètica de Bartra segons apareixen a *Sobre poesia*". *Faig* [Manresa] (octubre de 1988), núm. 30.
- "Pròleg". Dins BLAKE, W. *Llibres profètics de Lambeth-II*. Barcelona: Proa, 1989.

Llibres de lectura per a l'escola

- *Rondalla va, mentida ve*. Barcelona: Onda, 1979.
- *Això era i no era*. Barcelona: Onda, 1979.
- *Vet-ho aquí*. Barcelona: Onda, 1982.

- *Conte contat, conte acabat*. Barcelona: Onda, 1982.
- *Tururut Viola 1*. Barcelona: Barcanova, 1993.
- *Tururut Viola 2*. Barcelona: Barcanova, 1993.
- *Mig món diu que sí...* Barcelona: Onda, 1993.
- *...i l'altre mig diu que no*. Barcelona: Onda, 1993.
- *Tururut Viola 3*. Barcelona: Barcanova, 1994.
- *Tururut Viola 4*. Barcelona: Barcanova, 1994.

Altres llibres per a l'escola

- *Una teoria sintàctica per a l'escola*. Barcelona: Casals, 1977.

Publicacions de literatura infantil

- *El blanc i el negre*. Barcelona: La Galera, 1971.
- *La casa de les mones*. Barcelona: La Galera, 1971.
- *El gran joc dels colors*. Barcelona: La Galera, 1973.
- *Fava, favera*. Barcelona: La Galera, 1973.
- *El dimoni Rapatú*. Barcelona: La Galera, 1978.
- *Itawa*. Barcelona: La Galera, 1978.
- *Wäinämöinen*. Barcelona: La Galera, 1980.
- *A la punta de la llengua*. Barcelona: Lumen, 1980 / Barcelona: Cruïlla, 1991.
- *No riu el riu*. Barcelona: Publicacions de l'Abadia de Montserrat, 1983.
- *Que descobreix l'Atlàntida*. Barcelona: Publicacions de l'Abadia de Montserrat, 1986.
- *Set que no dormen a la palla*. Terrassa: Caixa Terrassa, 1986.
- *La cançó més bonica del món*. El bemoll moll, 1986. / Barcelona: La Galera, 1997.
- *Música, mestre!* Barcelona: Empúries, 1987.
- *Cantata del mussol en sol*. Barcelona: Publicacions de l'Abadia de Montserrat, 1988.
- *Barraca de nas*. Barcelona: Teide, 1988.
- *Més de set que no dormen a la palla*. Barcelona: Cruïlla, 1991.
- *Bestiolarí de la Clara*. Barcelona: Edelvives, 1992.
- *La cadena d'or*. Barcelona: Alfaguara-Grup Promotor, 1993.
- *Flordecòl*. Barcelona: La Galera, 1994.
- *Oi, Eloi?* Barcelona: La Galera, 1995.
- *Lluna de mel al palau de vidre*. Barcelona: La Galera, 1995.
- *Amors i desamors d'Oberó i Titània*. Barcelona: La Galera, 1995.
- *Viatge inaugural de l'Antitetànic*. Barcelona: La Galera, 1996.
- *La flauta màgica*. Barcelona: La Galera, 1997.
- *De llavis del gran bruixot*. Barcelona: La Galera, 1997.

- *La bella dorment*. Barcelona: La Galera, 1997.
- *Blancaneu*. Barcelona: La Galera, 1997.
- *El barber de Sevilla*. Barcelona: La Galera, 1998.
- *Més música, mestre!* Barcelona: La Galera, 2001.
- *Amor a mar*. Alzira: Bromera, 2004.
- *Aristòtil entre escombraries*. Barcelona: La Galera, 2004.
- *Nas de barraca*. Barcelona: Cruïlla, 2004.
- *Les mines del rei Xang Pih Nyo*. Alzira: Bromera, 2005.

Cantates i teatre infantil o juvenil

- *Barrabau Viola*. Vic: Grup d'O, 1983.
- *La cançó més bonica del món*. Camerata de Cançó Tradicional, 1983.
- *Cantata del mussol en sol*. (Amb música de Josep M. Pladevall.) 1985.
- *Marcia caigut del cel, de beneit no en té ni un pèl*. Camerata de Cançó Tradicional, 1987.
- *Concert desconcertant*. (Amb música d'Antoni Ros Marbà.) 1987.
- *Cantata del virolet de Gràcia*. (En col·laboració amb Josep Albanell i amb música de Josep Vila.) 1991.
- *Fills del segle*. (Amb música d'Albert Guinovart.) 1994.
- *Lilaflordelilà*. Coral de L'Arc, 1996.
- *Mataranya*. Coral Sant Jordi, 1998.
- *Transatlàntida*. (Amb música de Baltasar Bibiloni.) 2002.

Discografia

- *La cançó més bonica del món*. Barcelona: Audiovisuals de Sarrià, 1986.
- *Fills del segle*. (Amb música d'Albert Guinovart.) Free Records. 1994.
- *Transatlàntida*. (Amb música de Baltasar Bibiloni.) TVC Disc, 2002.
- *Cançó a cau d'orella*. (Amb música de Josep Vila.) Ars Harmònica, 2003.

Un concert desconcertant. (Amb música d'Antoni Ros Marbà.) TVC Disc, 2004.

Principals traduccions o adaptacions de literatura infantil

- RICO DE ALBA, L. *En Josfe, el seu món i la fosca*. Barcelona: La Galera, 1972.
- DAHL, R. *Versos perversos*. Barcelona: Empúries, 1986.
- AADD. *El gran llibre de la pau*. (Antologia.) Barcelona: Edebé, 1991.
- CHAUCER, G. *Els contes de Canterbury*. Barcelona: Proa, 1992.
- PROKÓFIEV, S. *L'aneguet lleig*. 1995.
- PROKÓFIEV, S. *En Pere i el Llop*. Joventuts musicals, 1997.

- SHAPCOTT, J.; ROTH, A. *La gran bugada*. 1997.

Versions poètiques

- CARDARELLI, V. *A la deriva*. Barcelona: Edicions 62, 1982.
- CARDARELLI, V. *Poesia russa*. (Amb Elena Vidal.) Barcelona: Edicions 62, 1983.
- WHITMAN, W. *Cant de mi mateix*. (Amb Agustí Bartra.) Vic: Eumo-Edipoies, 1985.
- SABA, U. *Paraules i últimes coses*. Barcelona: Empúries, 1985.
- WORDSWORTH, W. *L'abadia de Tintern i altres textos*. Barcelona: Llibres del Mall, 1986.
- BLAKE, W. *Llibres profètics de Lambeth, I*. Barcelona: Proa, 1987.
- BLAKE, W. *Llibres profètics de Lambeth, II*. Barcelona: Proa, 1989.
- FROST, R. *Al nord de Boston*. Barcelona: Edicions 62, 1994.
- *Per tot coixí les herbes (versions de la lírica japonesa)*. Barcelona: Proa, 1995.
- *Saps la terra on floreix el llimoner? Dante, Petrarca, Michelangelo*. Barcelona: Proa, 1999.
- GOETHE, J. W. *Poesies*. Barcelona: Proa, 2000.
- *El jardí de les malícies: de la poesia eròtica universal*. Manresa: Angle, 2001.
- PRÉVERT, J. *Preversions*. Barcelona: Proa, 2001.
- PETRARCA, F. *Tria de sonets*. Barcelona: Proa, 2003.
- *De tots els vents. Selecció de versions poètiques*. Manresa: Angle, 2004.

Traduccions de prosa

- DEFOE, D. *Moll Flanders*. Barcelona: Edicions 62, 1982.
- MELVILLE, H. *Bartleby, l'escrivent*. Barcelona: Edicions del Mall, 1983.

Traduccions de teatre

- APOLLINAIRE, G. *Les mamelles de Tirèsies*. Barcelona: Institut del Teatre, 1986.
- GOLDONI, C. *El ventall*. (Per al Teatre del Sol, Sabadell, 1990.) Barcelona: Institut del Teatre, 1993.
- RAMUZ C.F.; STRAVINSKY, I. *Història del soldat*. Barcelona: Fundació Teatre Lliure, 1991.
- BEAUMARCHAIS; ROSSINI, G. *El barber de Sevilla*. (Per al Tricicle. Barcelona: 1993.)
- MOLIÈRE. *Amfitrió*. Barcelona: Fundació Teatre Lliure, 1995.
- SHAKESPEARE, W. *La tempesta*. (Per a Focus. Barcelona, 1997.) Barcelona: Proa, 1998.
- GIRAUD-SCHÖNBERG. *Pierrot lunaire*. (Per al Teatre Lliure. Barcelona, 1998.)
- SHAKESPEARE, W. *Macbeth*. (Per a Focus. Barcelona, 2002.) Barcelona: Columna, 2002.
- MOLIÈRE *Teatre complet-I*. (Edició i traducció parcial.) Barcelona: Institut del Teatre, 2003.
- SHAKESPEARE, W. *Romeu i Julieta*. (Per al Teatre Lliure. Barcelona, 2002.) Barcelona: Proa, 2004.

Traduccions de la seva obra

- *La flauta màgica*. Barcelona: La Galera, 1997.
- *El barbero de Sevilla*. Barcelona: La Galera, 1998.
- *Amor de mar*. Alzira: Bromera, 2004.
- *¡Música, maestro!*, Barcelona: La Galera, 2004.
- *Jo musika, jo!* Donostia: Elkar, 2004.
- *Las minas del rey Chang Pih Ñon*. Alzira: Bromera, 2005.

5. PREMIS LITERARIS

- Premi Amadeu Oller de poesia, 1971: *Ira és trista passió*.
- Premi Màrius Torres, de poesia, 1972: *El riu de lava*.
- Premi Lola Anglada de contes breus, 1985: *Set que no dormen a la palla*.
- Premi Josep M. de Sagarra de traducció teatral, 1985: *Les mamelles de Tirèsies*, de Guillaume Apollinaire.
- Premi Pere Quart d'humor i sàtira, 1987: *Auques i espantalls*.
- Premi de Literatura Catalana de la Generalitat de Catalunya a la millor traducció al català (en vers), 1988: *Llibres profètics de Lambeth. I: profecies polítiques*, de William Blake.
- Premio Nacional de traducción de literatura infantil, del Ministerio de Cultura, 1988: *Versos perversos*, de Roald Dahl.
- Primer accèssit al Premi Josep M. de Sagarra de traducció teatral, 1991: *El ventall*, de Carlo Goldoni.
- Finalista del Premio Nacional de traducción de literatura infantil, del Ministerio de Cultura, 1992: *El gran llibre de la pau*, d'autors diversos.
- Premi Crítica «Serra d'Or» de biografies i memòries, 1993: *Llibre de Durham*.
- Premi Crítica «Serra d'Or» de literatura infantil i juvenil, 1993: *Bestiolari de la Clara*.
- Premi Cavall Verd-Rafael Jaume de traducció poètica, 1996: *Per tot coixí les herbes (versions de la lírica japonesa)*.
- Premi Caixa de Girona de novel·la juvenil - Premis Ciutat d'Olot, 1997: *De llavis del gran bruixot*.
- Tercer premi (categoria 12-13 anys) "Protagonista jove" 1997.
- Premi Crítica «Serra d'Or» de traducció poètica, 2000: *Saps la terra on floreix el llimoner? Poemes de Dante, Petrarca i Michelangelo*.
- Premi de traducció Vidal i Alcover, 2000: *Cançoner. Tria de sonets*, de Francesco Petrarca.
- Premio Nacional de Literatura Infantil y Juvenil, del Ministerio de Cultura, 2002: *Més música, mestre!*